

Egyházzenei hangversenyek

Az *Erdődy Kamarazenekar* hangversenye 2001. április 13-án 19 órakor volt a Szervita templomban (Bp. V. ker., Szervita tér 6). Műsor: J. Haydn: A Megváltó hét utolsó szava a kereszten (oratorikus változat); Orbán György: Stabat Mater (in d) (ősbemutató). Közreműködött: *Bodrogi Éva* — szoprán, *Drucker Péter* — tenor, *Megyesi Schwarz Lucia* — alt, *Asztalos Bence* — basszus, *Monteverdi Kórus* (karigazgató *Kollár Éva*). Koncertmester: *Szefcsik Zsolt*, vezényelt: *Rác Márton*.

Ünnepi istentisztelet keretében került előadásra *Lisznyay Szabó Gábor* „*Karácsonyi oratórium*” című, énekszólkra, kórusokra, zenekarra és

orgonára írt műve 2001. december 22-én, szombaton 18.30 órai kezdettel az újpesti baptista templomban (Bp. IV. ker., Kassai u. 26.) és december 23-án, vasárnap 18.30 órai kezdettel a Wesselényi utcai baptista templomban (Bp. VII. ker., Wesselényi u 53.)

Előadta: az újpesti és a Wesselényi utcai gyülekezet összevont kórusa és a *Budapesti Baptista Vonások zenekara*. Szólisták: *Meláth Andrea* — Mária; *Kiss Rózsa* — Gábel, Erzsébet, angyal; *Oláh Zsolt* — Ézsaiás próféta, József, Heródes, Keresztelő János; *Meláth Ottó* — evangélista (elbeszélő); *Kovács Pál* — János evangélista. Közreműködött: *Beharka Pál* — orgona. Vezényelt: *Jobbágy István*.

Wesley-nap

A Wesley János Lelkészképző Főiskola 2001. szeptember 15-én, a Wesley-nap kapcsán „*Az ének/éneklés helye és szerepe a mai istentiszteletben*” címmel egyházzenei konferenciát rendezett a Főiskola dísztermében (Budapest, 1086 Dankó u. 11).

A Wesley János Lelkészképző Főiskola tanévnyitó ünnepeit megelőző napon hagyományosan ún. „Wesley-napot” tart.

Idézzük Iványi Gábor vitaindító gondolatait: „Ismerjük a mózesi lévita énekes rendet, a Zsoltárok Könyvét, vagy a kereszt(y)én(y) liturgiába átvett Magnificatot, Benedictust, zsoltárokat, stb. Azt is tudjuk, hogy hogyan és mit énekeltek a kereszténység hajnalán, a reformáció korában, vagy az elmúlt századok ébredései idején. Hol hitvalló, hol ébresztő, hol bizonyoságtévő tartalmat lelünk.

Mi célt szolgál ma mindennapi életünkben és istentiszteleteinkben az ének/éneklés és a zene? Milyen (kitörölhetetlen avagy győzelmes) hatást ért el a XX. sz. második felében diadalmasodó ún. könnyűzenei stílus? A tömegek ezt a (finnyás?) ízlésem szerint mind zeneileg, mind tartalmát, formáját illetően igénytelen stílust kedvelik az egyházi (gyülekezeti) éneklés terén. Felejtjük el súlyos (a többség lelki életé-

ben népszerűtlenné vált) himnuszainkat? Vagy próbáljunk itt is ízlést formálni? Születhet-e ma is időtálló egyházi ének és zene? Mi a mai, dalban elmondható üzenet? Mi a tapasztalatuk zsidó, katolikus, protestáns, szabadegyházi vagy világi testvéreinknek, barátainknak?”

A konferencia programja a következő volt: megnyitó orgonazene: *Bartus Helga*, megnyitó: *Iványi Gábor* (főigazgató), bevezető: *Papp Monika* (a főiskola tanára). A különböző felekezetek egyházzeneisének előadásai: Katolikus Egyház, előadó: *Déri Balázs* (zenetudós, a „Magyar Egyházzene” felelős szerkesztője); Evangélikus Egyház, előadó: *ifj. Hafenscher Károly* (az Evangélikus Egyház Liturgiai Bizottsága elnöke, lelkész, egyházzeneész); előadó: *Victor Máté* (zeneszerző); Református Egyház, előadó: *Berkési Sándor* (karnagy, egyházkerületi zeneigazgató, Debrecen); Szabadmethodista Egyház, előadó: *Frank Kline* (a Seattle Pac. Univers. professzora); előadó: *Für Éva* (főiskolai docens); Baptista Egyház, előadó: *Beharka Pál* (a Baptista Theológiai Akadémia tanszakvezető tanára); Zsidó Hitközség, előadó: *Fekete László* (a Dohány utcai zsinagóga főkántora). A konferencia vezetője *Iványi Tamás* karnagy volt.

Konferencia az Országos Rabbiképzőben

„A Magyar Tudomány Napja 2001” címmel az egész országban tudományos konferenciákat rendeztek. Ezek sorában az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem 2001. november 18-án, 10 órakor, az egyetem Oktogonális Termében tartotta tudományos konferenciáját „Korszakformáló személyiségek a magyar zsidóság liturgikus zenéjében” címmel.

A konferencia programja a következő volt: 10.00 Megnyitó — *Prof. Dr. Schönér Alfréd*, rektor; 10.30 A Monarchia kántorai — *Fekete László*,

adjunktus, főkántor; 11.15 A zuglói mesterdalnok: Tordai Zsigmond — *Dr. Kerekes Béla*, adjunktus, főkántor; 12.00 Ádám (Rothmann) Emil élete és munkássága — *Ádám Mária*, kórusvezető; 14.00 A daléneklés és cházánut művésze: Feleki Rezső — *Kármán György*, docens, tanszékvezető; 14.45 Pozsonytól Jeruzsálemig ... *Joszele Rosenblatt — Oláh János*, docens; 15.30 „Dicsérjétek Őt lanttal és hárfával ...” Lisznyai Szabó Gábor és Kovács Sándor — *Fröhlich Róbert*, adjunktus, főrabbí.

Magyarok Nagyasszonya 3. Művészeti Fesztivál 2001. október 7–28.

A 2001-ben megrendezett fesztivál az 1999-ben elindult Magyarok Nagyasszonya Nemzetközi Egyházzenei fesztivál továbbfejlesztett, összművészeti rendezvénye volt. Az előző két fesztivál rendkívüli szakmai- és közönségsikerén, valamint széleskörű sajtóvisszhangján felbuzdulva szervezte meg a Budapesti Énekes Iskola (BÉNI) és a társrendező (Filharmónia Budapest Kht., Józsefvárosi Kulturális Központ) az idei programot. A fővédnök *Karl-Josef Rauber* érsek, apostoli nuncius volt.

A fesztivál zenei magját továbbra is a liturgikus keretek között felhangzó egyházzene alkotta, ám szélesebb teret adtak a képzőművészeti ágak, valamint a táncművészet, ezen belül is elsősorban a néptánc megjelenésének.

A fesztivál Budapest rangos egyházzenei helyszínein, (Szt. István-bazilika, Deák téri evangélikus templom, Belvárosi főplébánia-templom, Rezső téri Magyarok Nagyasszonya-plébániatemplom, terézvárosi plébániatemplom, a csepeli és a Rózsák terei görögkatolikus templom) rendezte meg a liturgikus zenei eseményeket, vidéken a győri evangélikus templomban, illetve a máriapócsi görögkatolikus bazilikában voltak hangversenyek; a képzőművészet színtere a Józsefvárosi Galéria, a világi rész helyszíne pedig az Apáczai Kiadó és az Olasz Intézet volt.

Ez alkalommal is vendégszerepelt világhírű katedráliskórus, akárcsak 2000-ben a *West-*

minster katedrális kórusa, vagy 1999-ben a *Solothurni (Svájc) katedráliskórus*, nevezetesen a *Hel-sinki Cantores Minores*, a finn főváros és az egész finn evangélikus egyházzene fő reprezentánisa. A már fesztiválhagyománnyá vált bizánci liturgikus zenét az ugyancsak kiváló nemzetközi reputációjú bolgár *Philippopolis Férfikar*, Plovdiv érseki templomának együttese képviselte.

A magyar szkolák és egyházzenei együttesek közül fellépett a *budafoki*, a *csepeli*, a *gyöngyöspatai*, az *Esterházy énekegyüttes (Tata)*, a *terézvárosi*, a *zugligeti*, a *zsámbéki schola*, a *Szt. István-bazilika fiúkórusa*, a *Fővárosi Kántorátus együttese*, a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzenei tanszékének kórusa*, valamint a *Budapesti Szent Efrém kórus*.

Ezen alkalommal ősbemutatóként hangzott el *Serei Zsolt* a BÉNI számára komponált *Vesperás* című műve, amely az alkonyati szolozsma fő részeit dolgozza fel polifon tételekké.

Az egyházi képzőművészetet reprezentálták *Prokop Péter* alkotásai a Józsefvárosi Galériában. A világi zenét a fesztiválon fellépő nemzetiségek népzenei (bolgár, finn és magyar táncmuzsika) képviselték.

Az október 7. és 28. között lezajlott fesztiválra kb. ezer látogatót vártak, s a közönségszolgálati és kereskedelmi média aktív jelenlétét, ahogy ez már a két korábbi rendezvényen is megszokott volt.

Orgonás hírek

Új „olasz” orgona a Budapest-Farkasréti Mindenszentek-templomban

Szederkényi Károly plébános és az egyházközség elhatározásából elkészült a templom új orgonája, mely először 2001 húsvétján, a nagyszombati mise Glóriájára szólalt meg.

A klasszikus velencei orgonaépítészet hagyományait (Gaetano Callido, 1727/1813) követő, mechanikus játszó- és regisztertraktúrájú hangszer (I+ped./18) tervét *Sirák Péter* készítette. A tizennégy manuálregiszter közül hat sípsor basszusa és diszkantja külön-külön is kapcsolható (osztásának helye: c1/cis1), ami az összeállítható hangszínek választékát gazdagítja. A hangszer külseje, valamennyi regisztere és hangolása is (Vallotti) olasz jellegű, így e tekintetben az orgona egy XVIII. századi velencei kópiahangszernek tekinthető.

Mindezek lehetővé teszik (Magyarországban először) a XVI–XIX. századi olasz katolikus liturgikus orgonairódalom — mintegy 250 komponista műveinek — hiteles megszólaltatását.

A pedálmű hangterjedelme túllép a korabeli olasz gyakorlaton (ez általában 12 hang volt), és más európai példát követve (30 hang) készült. Így az olasz repertoár mellett más, például a német orgonazene döntő többsége is előadható az orgonán.

A hangszert az *Aquincum Orgonagyár* készítette (műszaki tervek: *Pour László*, intonálás: *Varga László*), két nyelvregiszterét a német Giesecke-cég, játszóasztalát a német Laukhuff-cég szállította.

Az új hangszer a liturgia szolgálatán túl remélhetően Magyarországon is segít megismertetni a páratlanul gazdag olasz orgonazenét.

A templomban minden hónap második vasárnapján, délután 16 órai kezdettel tartanak ingyenesen látogatható orgonahangversenyeket. A közeljövőben, 2002. április 14-én Alessandro Bianchi (Olaszország), május 12-én Miklósi András, június 9-én Kelemen József (Németország), július 14-én pedig Enyedi Pál játszik.

Az orgona diszpozíciója:

Manuale (F1, G1, A1, B1, H1 f3)

1. Principale 8' Bassi
Principale 8' Soprani
2. Ottava 4' Bassi
Ottava 4' Soprani
3. Quintadecima' XV 2'
4. Decimanona' XIX 1 1/3'
5. Vigesimalseconda XXII 1'
6. Vigesimalsesta XXVI 2/3'
7. Vigesimalnona XXIX 1/2'
8. Trigesimaterza + Trigesimalsesta XXXIII + XXXVI 1/3'+1/4'
9. Voce umana 8'
10. Flauto in VIII 4' Bassi
Flauto in VIII 4' Soprani
11. Flauto in XII 2 2/3' Bassi
Flauto in XII 2 2/3' Soprani
12. Flauto in XV 2' Bassi
Flauto in XV 2' Soprani
13. Cornetta 1 3/5'
14. Tromboncini 8' Bassi
Tromboncini 8' Soprani

Pedale (C f1)

15. Contrabassi 16'
16. Ottava di Contrabassi 8'
17. Quintadecima di Contrabassi 4'
18. Tromboni 8'

Tremolo

Unione Ped. al Man. (Ped. +Man.)

Unione Ped. al Man. Sub. (Ped.+)

Tiratutti

Sirák Péter híradása nyomán

Megújult orgonák

Újjáépült a tiszakécskei református templom orgonája

A gyülekezet korábbi templomába 1862-ben Bakos Károly ceglédi mester készítette az első orgonát. Az új, neogót templomba 1908-ban a budapesti Rieger Ottó-orgonagyár állította föl saját pneumatikus, kúpládás hangszerét (op. 1455, II+P/11). Az 1944. októberében háborús belövés következtében elnémult orgonát 1974-ben helyezte ismét üzembe Kovács György kalocsai orgonaépítő. Az 1995-ben ismét üzemképtelenné vált hangszerrel együtt a budapesti Rieger-cég jogutódja, az *Aquincum Orgonagyár* építette újjá. Ennek során a hangszer új me-

chanikus csúszkaladás szerkezetet és új, de az egykori Rieger-orgona formáira emlékeztető játszóasztalt kapott. A neogót orgonaszekrénynek a háborúban rommá vált felső részét egy korabeli fénykép alapján sikerült rekonstruálni, melyet Szombati István faszobrász restaurátor készített el. Az újjáépítést a gyülekezet áldozatvállalása és a svájci testvérgyülekezet segítségével tette lehetővé.

A 2000. szeptember 24-én vasárnap, istentisztelet keretében ünnepélyesen átadott orgona diszpozíciója a következő:

I. manuál, C-f ³	II. manuál, C-f ³	pedál, C-d ¹
Principál 8'	Csőfuvola 8'	Subbass 16'
Födött 8'	Salicional 8'	Oktavbass 8'
Oktáva 4'	Fuvola 4'	
Blockflöte 2'	Principál 2'	normálkopulák
Mixtura 3x	Quint 1 1/3'	
	Tremoló	

(Az orgonavató meghívója alapján.)

Befejeződött a Budapest-belvárosi főplébániatemplom orgonájának átépítése

A 2000. december 16-án délután 4 órakor kezdődött hangverseny és szakmai bemutató keretében ismerkedhettek meg az érdeklődők az új hangszerrel.

A templom előző hangszerét a XVIII. század végén Pestre települt híres orgonaépítő, Herodek József építette 1808-ban (II+P/24). E hangszerrel Liszt Ferenc is rendszeresen láthatta és hallhatta, aki rendszeresen volt a plébánia vendége és többször vezényelt is a templomban.

Herodek orgonája a múlt század végére többszörös bővítés és javítás ellenére sem tudta az akkori zenei igényeket kielégíteni. Így 1895-ben az akkori karnagy, Szautner Zsigmond tervezete és Barcza Elek mérnök homlokzati rajza nyomán új hangszer épült a jägerdorfi Rieger Testvérek kivitelezésében (op. 446, III+P/50, hangképét ld. lapunk előző számának 449. lapján!). A könnyebb billentés végett az orgona mechanikus kúpládás szerkezetébe a felállítás után nem sokkal barkeremelő s pneu-

matikát is beépített a cég. (Herodek későbarokk orgonájának egy része a gádorosi katolikus templomba került, ahol szekrénye —kissé átalakítva— ma is látható.)

Az első nagy átalakításra 1929-ben került sor, amikor Kereszty Jenő és Richter Géza orgonaművészek tervei alapján az orgonát ugyancsak a Rieger-cég 62 regisztreresre bővítette (op. 2376). Az orgona kettős traktúrát kapott: csőrendszerű pneumatika csatlakozott a barkeremelőkhöz és a régi mechanikához. A kiegészítésekhez pneumatikus táskaládát építettek.

A II. világháborúban az orgona szerkezete jelentősen megrongálódott. 1948-ban szintén a Rieger-cég tette részben működőképessé az orgonát. A hangszer a nyolcvanas évek végére ismét alig használható állapotba került. Ekkor felújítására két lehetőség kínálkozott: az 1895-ös, építéskori állapotában restaurálni az orgonát, vagy a régi, értékes sípanyag felhasználásával, annak hangzásstílusában új orgonát építeni.

Végül is ez utóbbi elképzelés valósult meg néhai *Virágh Endre* orgonaművész, karnagy hangképének (III+P/80) kivitelezésével. Az orgonaeépítés ügyét kezdettől fogva, jelentős eszmei és anyagi támogatást biztosítva felkarolta *Bárdos Ferenc*, a templom azóta szintén elhunyt *kano-nok-plébánosa*. A két meghívott pályázó, a bu-

dapesti Aquincum orgonaeépítő Kft. valamint a *Váradi és fia orgonaeépítő cég* közül az utóbbi kapott a kivitelezésre megbízást.

Az 1993-tól 2000-ig tartó, három éves kényszerű szünettel megszakított munkálatok eredményeként elkészült orgona diszpozíciója:

I., főmű, C-c⁴

Principál	16'
Bourdon	16'
Fagott	16'
Montre	8'
Hohlflöte	8'
Bourdon	8'
Gemshorn	8'
Dolce	8'
Cornett 4-5x	8'
Trombita	8'
Sesquialtera 2x	5 1/3'
Octav	4'
Flauta traversa	4'
Rohrflöte	4'
Clairon	4'
Quint	2 2/3'
Rauschpfeife 2x	2 2/3'
Doublette	2'
Flachflöte	2'
Mixtura maior 6-8x	2'
Mixtura minor 4x	1'
Carillon (trsm. III.)	

pedál, C-g¹

Bourdon grande	32'
Tuba grande	32'
Principalbass	16'
Violonbass	16'
Subbass	16'
Bourdonbass (trsm. III.)	16'
Bombarde	16'
Quintbass	10 2/3'
Octavbass	8'
Violonbass	8'
Flautabass	8'
Trombita	8'
Lokáció 5x	5 1/3'
Choralflöte	4'
Clairon	4'
Mixtura 5x	2 2/3'
Bauernflöte	2'
Singencornett	2'
Carillon (trsm. III.)	

II., pozitív, C-c⁴

Flauta maior	16'
Dulcian	16'
Principal	8'
Bourdon	8'
Hohlflöte	8'
Quintadena	8'
Salicional	8'
Voce umana	8'
Trombita	8'
Cromorne	8'
Octav	4'
Blockflöte	4'
Schalmey	4'
Flautino	2'
Terc	1 3/5'
Larigot	1 1/3'
Scharff 5-6x	1'
Quintcymbel 3x	1/4'
Carillon (trsm. III.)	
Tremolo	

III., redőnymű, C-c⁴

Lieblich gedackt	16'
Rankett	16'
Hornprincipal	8'
Flute harmonique	8'
Rohrflöte	8'
Bourdon douce	8'
Spitzgambe	8'
Vox coelestis	8'+8'
Trompette harm.	8'
Oboa	8'
Vox humana	8'
Violoctav	4'
Traversflöte	4'
Clairon harm.	4'
Sesquialtera 2x	2 2/3'
Octavin	2'
Waldflöte	2'
Plein jeux 5x	1 1/3'
Septim	1 1/7'
Piccolo	1'
Aliquot 2x	8/9' + 8/11'
Terccymbel 3x	4/5'
Carillon	
Tremolo	

Normálkopulák, P+II sup., P+III sup., I+II sup., I+III sup., I+III sub., II+III sup.

A régi orgona minden használható sípja szakszerű felújítás után bekerült az új hangszerbe. Ezek az új orgona 6152 sípjának körülbelül harmadát teszik ki. A sípok 16 új, elektronikus vezérelt kúpládára kerültek. Az egyenletes szélellátást két elektromotor, nyolc széltároló és négy lökésátló fúvó biztosítja. A fúvómű és a szélládák között közel 90 méteres szélcsatornarendszer épült.

Az orgona a játszóasztallal együtt jórészt itthon, a *Váradi-cég* műhelyében készült, csupán a speciális alkatrészek, a fúvómotorok, a mágnesek, a játszóasztal kapcsolói és a 17 nyelvregiszter származik német beszállítóktól. Így hazai gyártmány — *Pásztor Attila és Szőke*

*Attila mérnök*ök munkája — az orgonát vezérlő elektronika is, mely három számítógépből áll: egy a kombinációs rendszerhez, egy a játszótraktúrához tartozik, egy pedig tartalék, mely meghibásodás esetén a főművön való játékot teszi lehetővé.

A korszerű játszóasztal rendkívül sok szolgáltatást nyújt: (2×)900 soros setzerkombináció; mágneslemezes kombinációtárolási lehetőség; pillanatrögzítő; programozható henger; transzponálás ± 4 félhanggal; minden billentyűzet szabadon, kombinációban is tárolhatóan felcserélhető; diszkantkopula a pedálra, melynél a basszus / diszkant osztás helye szabadon meghatározható és kombinációban rögzíthető;

programozható redőnyállás, mely kombinációban is rögzíthető; a redőnytalp mozgatói iránya felcserélhető; tremolók lebegésszáma és intenzitása is változtatható és kombinációban tárolható; a játékrogzító későbbi megrendeléséhez és beépítéséhez az elektronika és a játszóasztal előkészített.

Az orgonaavató hangversenyen *Enyedi Pál*, *Murányi Zsuzsanna*, *Pálúr János* és *Solymosi Ferenc* orgonaművészek működtek közre, a hangszer történetét és felépítését *Dékány András* ismertette.

Dékány András ismertetője és a bemutató hívgatója nyomán

Megújult a kecskeméti református templom orgonája

A templom jelenlegi orgonáját eredetileg 1890-ben építette a pécsi Angster-üzem (II/19, op. 144), mechanikus csúszkaladás rendszerrel. A hangszer ugyanaz a cég építette át jó két évtizeddel később, 1912-ben pneumatikus táskaladás szerkezetűre (II/22, op. 815). Az időközben többször is módosított orgona mostani átépítésére és ismételt bővítésére egy kétfordulós, meghívásos pályázatot követően került sor. A kiválasztott *Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra Sepsy Károly* lelkész, orgonaművész, megbízott szakértő elképzelése alapján egy hárommannuális, 36 regiszteres orgonát készített. Az új, ismét csúszkaladás orgonába a korábbi hangszer szinte valamennyi sípsora visszakerült. Meg-

maradt a több mint egy évszázados orgonaház is, a mellvédben található eddigi pozitív-álhomlokzat azonban ma már nem egy játszóasztal, hanem egy valódi hátpozitív díszítésére szolgál. (Az új játszóberendezés játszószekrényként lett kiképezve.) A mechanikus játszótraktúrához kettős —mechanikus és elektromos— regisztertraktúra csatlakozik. A regisztrálást 256 soros „Setzer”-kombináció segíti, mely a pécsi *BCsM Bt.* munkája. A III. manuál különleges redőny szerkezete Angster Judit és Miklós András szabadalma alapján készült. Az orgonát az érdeklődők 2001. május 5-én délelőtt, a szakmai bemutatón tekinthették meg. A hangszer diszpozícióját lásd a jelen lapszám 155–156. lapjain!

Holland orgona a Kispeszt-Wekerle-telepi református templomban

A Hollandiából Kelet felé tartó, hazai egyházzenei kultúránkat jobbra csak romboló, immár több évtizedes orgonaáramlás ezúttal nem egy megunt elektronikus pótlékot, „műorgonát”

sodort magával — Kispeszen egy valódi, sípos orgona felállítására került sor a közelmúltban.

Diszpozíciója:

főmű		redőnymű		pedál	
Prestant	8'	Hoonprestant	8'	Prestant	16'
Roerfluit	8'	Quintadeen	8'	Subbas	16'
Salicionaal	8'	Prestant	4'	Octaafbas	8'
Octaaf	4'	Open fluit	4'	Gedektbas	8'
Nachthoorn	4'	Spitsfluit	2'	Quintbas	5 1/3'
Prestant quint	2' 2/3'	Nasard	1 1/3'	Koraalbas	4'
Octaaf	2'	Sesquialter 2 sterk		Octaaf	2'
Mixtuur 6 sterk	1 1/3'	Scherp 3 sterk	1'	Fagot	16'
Shalmei	8'	Dulciaan	8'	Basson	8'
Tremolo				Claron	4'

Normálkopolák, P+I super, P+II super, szabad kombináció, kollektívák (P, MF, F, FF, T), beállítható automatikus pedálregisztráció.

A hangszer 1958-ban az amszterdami Fontijn és Gaal orgonaépítők készítették a bussu-

mi református templom részére. Az elektro-pneumatikus, küpladás orgonát 1999-ben Bert van der Heuvel holland orgonaépítő bontotta le, majd ő is állította fel Magyarországon.

EOS 2001 — Európai Orgonaszimpozium Göteborgban

A tavaly szeptemberi varasdi konferencia folytatásaként 2001. június 9–14-ig a svédországi Göteborgban, az EU-csúcstalálkozóval csaknem teljesen egy időben rendezték meg EOS 2001 néven az európai orgona-szimpoziumot. A rangos konferencián huszonhárom ország több mint száz szakembere vett részt, hogy tovább munkálkodjanak az európai országok műemlékorgonái hathatós védelmének megteremtésén. A rendezvényen az Európa Tanács, az Európa Parlament, az Európai Bizottság és az UNESCO is képviseltette magát. Magyarországról — a Magyarországi Evangélikus Egyház támogatásával s a GOArt (Göteborg Organ Art Center) ösztöndíját elnyerve — egyedül én voltam jelen.

Az egyhetes, rendkívül gazdag program svéd rendezőit csak köszönet és dicséret illeti a fogadtatás, az előadások, a hangversenyek, a szimpózium zökkenőmentes lebonyolításáért, a szálláshelyek közötti közlekedés, majd az elutazás körültekintő megszervezéséért, s a fogadások, délelőtti és délutáni kávészünetek, vacsorák közbeiktatásáért.

A szimpóziumnak a Göteborgi Városi Múzeum adott helyet, azonban a konferenciaterem nem rendelkezett szinkrontolmács-rendszerrel, így sajnos, a nyelvi nehézségek lassították az érdemi munkát. A rendezvénysorozaton 14 előadás, számos hozzászólás, megbeszélés és vita hangzott el, esténként hangversenyeken vehettünk részt, az ötödik napra pedig kirándulást szerveztek a résztvevőknek.

A konferencia első napján inkább átfogó jellegű témák kerültek terítékre (*Luigi Ferdinando Tagliavini*: Az orgona mint az európai lélek tükré, *Sven Anderson*: Az európai kulturális örökség megismertetése). Sor került azonban egy különleges témára is: *Monica Bäckström* „A virtuális orgona” című előadásában egy olyan, a helyi Chalmers Műszaki Egyetem laboratóriumában kifejlesztett, háromdimenziós virtuális barokk orgonáról esett szó, amelynek belső tere egy speciális „szemüveg” segítségével

„bejárható”, sőt, a látogató elhelyezkedése szerint a megszólaló hangok is a tér megfelelő pontjairól hallhatók. A három kirándulási lehetőség egyikén ennek megtekintésére is lehetőség adódott.

A konferencia második napján már az orgonarestaurálási témakörök voltak soron. A nyitó kerekasztal-megbeszélés résztvevői többek között az európai kulturális örökséggel kapcsolatos felelősségről, az európai közösség és a régiók viszonyában a helyi orgonaörökség európai szinten történő megőrzéséről szóltak. Ezen az előadáson a lehetséges támogatók közül már az európai szervezetek megjelent képviselői is kinyilvánították pozitív hozzáállásukat. Hallhattunk azokról a kihívásokról is, amelyek a művészeket érintik a restaurált orgonákkal kapcsolatosan: hangterjedelem, temperálás, repertoár, stb. (*Christoph Bossert*: Európai orgonaművészet — Víziók és kihívások).

A szimpóziumon a litvánok a vilniusi Casparini-orgona, a portugálok pedig a mafrai hangszer restaurálásaival mutatkoztak be. Nagyon érdekes volt Heinrich Kawinski professzor és Armin Schoof előadása a lübecki Szt. Jakab-templom Stellwagen-orgonája sípjainak korrozójáról.

A harmadik napot *Wolfgang Ullmann* előadása nyitotta meg (Az örökség-védelem törvényi szabályozása európai nézőpontból). Nagy érdeklődés övezte *Harald Vogel* professzor alapvető előadását az orgonarestaurálás közös kritériumairól, jóllehet az gyakorlatilag megegyezett tavalyi varasdi felolvasásával.

A hozzászólók nagy száma miatt az előadás utáni vitában csak öt percben volt lehetőségem javasolni az elhangzott részletes előterjesztés kiegészítését azon fontos szempontokkal, melyeket a magyar orgonarestaurálási „Irányelvek” már 1993 óta tartalmaznak. A magyar irányelvek kivonatának német fordítását minden résztvevő megkapta.

A vitát követően két professzor is felkérésre, hogy kifejezze elismerését „a magyarok-

nak” a minden lényeges meghatározást és szempontot tartalmazó „Irányelvek”-ért. Az európai egységes orgonarestaurálási irányelvek az előadáson elhangzottak és a hozzászólások alapján lényegében körvonalazódtak, de a hosszas vita során felmerült néhány fogalom pontosítása, a dokumentum kiegészítése, végző formába öntése a következő, lisszaboni konferenciára maradt.

A szimpózium negyedik napját *Paul Peeters* és *Axel Unnerbäck* szemináriuma vezette be: miként lehet összeállítani egy olyan európai műemlékorgona-listát, amely európai védettséget élvezne mindamelllett, hogy minden ország maga felelős a saját műemléki hangszereiért? Ennek alapján lehetőség nyílna a világörökség részét képező, a legmagasabb védettséget élvező orgonák kiválasztására is. Két további előadás ugyancsak általános témákkal foglalkozott (*Claes K. Stahle*: Orgonarestaurálás mint üzleti javaslat, *Hans Davids-son*: Az európai orgona mint globális jelenség).

Az előadások és diskussziók alapján megszűletett a göteborgi konferencia záródokumentuma német és angol nyelven. (Ld. lapunk Dokumentum rovatában, a 117–118. lapokon!) A konferencia további célként európai előírások kidolgozását jelölte meg a történelmi orgonaörökség védelmében. Ez tulajdonképpen a műemlékorgonák törvényi védelmének megteremtése, a védendő európai műemlékorgonák listájának kialakítása, valamint kutatási- és továbbképző helyek, egy európai szervezet, illetve egy európai orgonalapítvány kialakítása érdekében megteendő első lépéseket jelentette.

Sajnos, az előző, varasdi konferencia óta eltelt kilenc hónap alatt még csak igen kevés pénz gyűlt össze az Európai Orgona Alapítvány javára, így még nem esett szó az alapítvány orgonarestaurálási támogatásának kritériumairól.

A konferencián kiviláglott, hogy a nemzetközi alapítvány célja a veszélyeztetett or-

gonák mielőbbi megmentése, lehetőleg az illető ország saját orgonaépítőivel és szakértőivel. S mivel több ország esetében csak ennek hiányáról lehet beszélni, a személyi háttér megfelelő szintű képését elsődleges célul tűzték ki, hogy minden ország rendelkezzen restaurálás terén kompetens személyekkel. Viszont a kivitelezés központi — kijelölt személyek útján történő — felügyeletét az alapítvány gyakorolná az alapítvány költségén.

Öt hangverseny, köztük négy orgonakoncert (az egyik klavikorddal) gazdagította a göteborgi rendezvények palettáját. Sőt, aki egy nappal korábban érkezett, az hallhatta Luigi Ferdinando Tagliavini és Christoph Bossert professzorok orgonahangversenyét is az 1997-ben Toulouse-ban alapított ECHO (Europaen Cities of Historic Organs) ezévi kétnapos fesztiváljának keretében.

Természetesen a hangversenyek után lehetőség nyílt a hangszereket közelebből is megismerni, melyet —különleges voltuk miatt— nagy érdeklődés övezett.

A hangversenyeken különböző típusú (északnémet és svéd barokk, angol és francia romantikus stb.) hangszereket mutattak be. Minden egyes előadó a kor stflusának megfelelő játékmódot választotta, s a restaurált illetve kópiahangszereken —amelyek sok esetben korlátozott játéklehetőségeket biztosítottak— nagyon színvonalas előadásokat hallhattunk.

Ki kell emelnem azt a szimpózium zenei rendezvényeit záró, rendkívüli élményt szerzett hangversenyt, amelyen a *Göteborgi Barokk Művészeti Együttes* és szólistái a hamburgi St. Gertruden-Kapelle felszenteléskor 1607-ben elhangzott, és korabeli feljegyzések alapján rekonstruált zenés istentiszteletet elevenítették fel.

Kormos Gyula

Frescobaldi-kurzus Győrött

A győri Richter János Zeneművészeti Szakközépiskola orgonatanácsa 2002. április 12–14. között (péntek délutántól vasárnap délig) a Szakközépiskolában Frescobaldi-kurzust rendez. Vezető: Karasszon Dezső.

Részvételi díj: 2.000,- Ft; a kollégiumi szállás díja: 1.500,- Ft/éjszaka. Felvilágosítás a Szakközépiskola címen: 9022 Győr, Rákóczi u. 57., tel./fax: 96-329 742.”